

החטיבה לתכנון וכלכלה

9 במרץ 2021

הכנסות המדינה ממסים בשנת 2020 בצל המשבר - סקירה מיוחדת

1. כללי

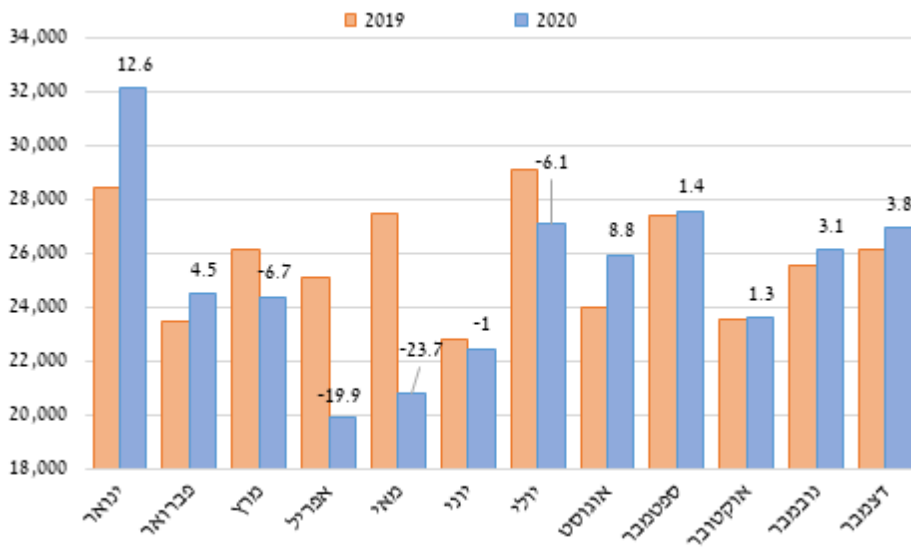
בעקבות משבר הקורונה והגבלות התנועה והתעסוקה שהוטלו על העסקים והציבור מאמצע חודש מרץ 2020, חלה ירידה בפעילות הכלכלית במשק. בסקירה זו, ברצוננו לשקף את השפעת המצב המיוחד על הכנסות המדינה ממסים במהלך שנת 2020. נתייחס להכנסות ממסים מתחילת השנה, טרם המשבר, ולהתפתחות בגביית ההכנסות ממסים במהלך השנה, עם הטלת ההגבלות השונות על הפעילות במשק. ניתוח השלכות המשבר על גביית ההכנסות יהיה בהתייחס לסוגי המס השונים.

2. מבוא

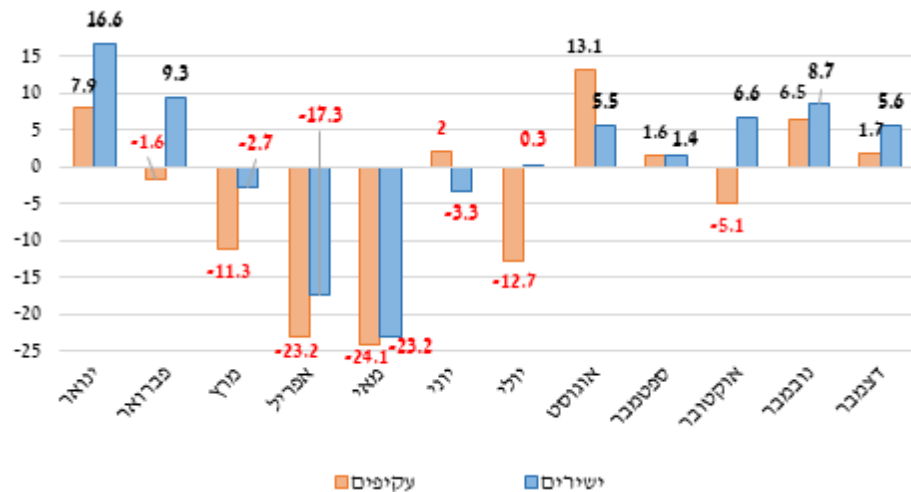
2.1 הכנסות ממסים בתחילת שנת 2020 ושינוי מגמה עם פרוץ המשבר

החודשים ינואר – פברואר 2020 התאפיינו בגידול מרשים בהכנסות רשות המסים. במיוחד חודש ינואר, בו עלו ההכנסות ב-12.6%, 16.6% במסים ישירים ו-7.9% במסים העקיפים. החל מחודש מרץ השתנתה מגמה זו והכנסות הרשות צנחו בשיעורים ניכרים החל מ-6.7% בחודש מרץ 2020 לעומת מרץ 2019, הגיעו לשיא הירידה בחודשים אפריל - מאי, 19.9% -23.7%. ביוני-יולי התמתנה הירידה ברמה של 1%-6% בהתאמה והחל מאוגוסט נרשמה מגמה חיובית, ההכנסות עלו עד סוף שנת 2020. העלייה המרשימה של 8.8% באוגוסט שיקפה את חזרת המשק לפעילות כמעט מלאה, פרט למספר ענפים כמו בידור ותיירות חוץ, ואף פיצוי בגין התקופות הקודמות בהן היו הגבלות משמעותיות על הפעילות. כמו כן, הצריכה בחו"ל הוחלפה בצריכה גבוהה מהרגיל ע"י ישראלים בארץ. בספטמבר – דצמבר נמשכה מגמת עליה בשיעורים מתונים יותר של 1.3%-3.8% בהכנסות הרשות. בהכנסות ממסים ישירים נצפה גידול לאורך ארבעת החודשים, ונראה כי לאחר התגובה הקשה בתחילת המשבר במצב של אי ודאות גבוהה, הסתגל המשק למציאות החדשה. ככל הנראה גם בזכות הסיוע מהמדינה בצד צעדים והתאמות שביצעה רשות המסים. ההכנסות מהמסים העקיפים נפגעו בצורה יותר משמעותית, בעיקר כתוצאה מירידה ביבוא של מוצרים רבים ומירידה בצריכת הדלק בתקופות הסגר.

סך הכנסות רשות המסים בשנת 2020 לעומת 2019

שיעור השינוי בהכנסות ממסים ישירים ועקיפים בשנת 2020 לעומת 2019

2.2 צעדי המדיניות

במטרה להקל על העסקים בהתמודדות עם המשבר החליטה הממשלה על צעדים רבים שנועדו למזער את הפגיעה במשק, בהם גם מהלכים שביצעה רשות המסים, כגון: תשלומי מענקים והחזר מקדמות ששולמו ביתר. במקביל, החליטה רשות המסים על צעדים נוספים, בהם: דחיית תשלומי מע"מ, שחרור מואץ של החזרים, פריסת תשלומים ועוד. במסגרת ההתאמות של רשות המסים למצב, נעשו פעולות לייעול הגביה והדיווחים, שימוש מוגבר בשירותים דיגיטליים, ופעילות אכיפה מותאמת למציאות המורכבת.

2.3 אירועים חריגים, סגרים ותשלומים חריגים בהם יש להתחשב בניתוח הכנסות לשנת

2020 ביחס ל- 2019

✓ במהלך שנת 2020 התקיימו שני סגרים ממושכים שבהם הוטלו ההגבלות המשמעותיות ביותר:

- במחצית השנייה של מרץ 2020 עד סוף אפריל
- ערב ראש השנה ב- 18.9.20 עד מחצית השנייה של אוקטובר 2020.
- ב- 31.12.20 החל הסגר השלישי שהשפעותיו יבואו לידי ביטוי רק בהכנסות של שנת 2021.

✓ בניתוח נתוני הגבייה ממסים ישירים נוטרלו שומות גדולות ועסקאות חריגות בעלות אופי חד פעמי שהתקבלו בינואר 2020, ינואר 2019 ויוני 2020.

✓ בניתוח נתוני גבייה ממסים עקיפים נוטרלה השפעה מוערכת של הקדמות יבוא כלי רכב.

3. ניתוח הכנסות ממסים בשנת 2020 בהשוואה לשנת 2019

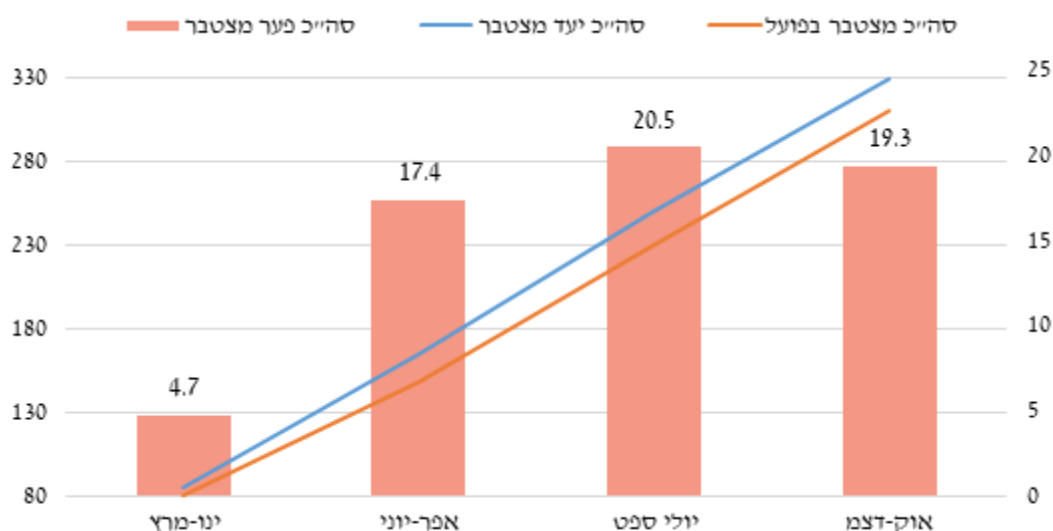
3.1 השוואת הגביה בפועל מול יעד הכנסות

תחזית הגביה המקורית לשנת 2020 הסתכמה ב-330.2 מיליארד ש"ח. בעקבות משבר הקורונה שפקד את המשק החל מחודש מרץ, במשך השנה עודכנה התחזית מספר פעמים. התחזית האחרונה המעודכנת לחודש נובמבר הגיעה ל-307.7 מיליארד ש"ח. בפועל הסתכמה הגביה ב-310.9 מיליארד ש"ח, 19.3 מיליארד ש"ח מתחת לתחזית המקורית, מתוכם כ- 9.6 מיליארד ש"ח בהכנסות ממסים ישירים, 9.2 מיליארד ש"ח ממסים עקיפים ו- 0.5 מיליארד ש"ח באגרות.

עיקר הפגיעה בהכנסות נצפתה במחצית הראשונה של השנה, 17.4 מיליארד ש"ח. 3.1 מיליארד ש"ח הנוספים נבעו מפגיעה ברבעון השלישי וקוזזו חלקית ברבעון האחרון כתוצאה מהקדמת יבוא כלי רכב ערב עדכון נוסחת מיסוי ירוק ועדכון מס הקניה על רכב היברידי.

בהשוואה לתחזית המעודכנת שפורסמה בחודש נובמבר 2020, הגביה בפועל נמצאת בעודף של 3.2 מיליארד ש"ח שנובע, בין השאר, מתפיסת ההפעלה של רשות המסים שהתאימה את פעילותה למציאות המשתנה. בעניין זה, ראוי לציין כי במהלך השנה, ובהתאם למצב בכל תקופה, אפשרה רשות המסים דחיית תשלומים ופריסה באופן ממוקד לעסקים חלשים ולעסקים שנפגעו. גישה זו מאזנת בין הצורך במתן הקלות לעסקים שנפגעו לבין הצורך בשמירה על הכנסות המדינה והיא שאפשרה את גביית המסים כפי שבאה לידי ביטוי בנתוני ההכנסות.

השוואת גביה מצטברת של הכנסות ממסים מול פריסת היעד מצטברת לפי רבעונים

3.2 ניתוח הכנסות רשות המסים לפי רבעונים

מניתוח רבעוני ניתן לראות כי ברבעון הראשון היתה פגיעה מתונה של 1.4% בהכנסות ממסים עקיפים לעומת רבעון ראשון 2019, בזכות הצמיחה בחודשיים הראשונים טרם המשבר. בהכנסות ממסים ישירים נרשם אף גידול מרשים של 7.9%. הפגיעה הכי משמעותית בכל מערכי המס נרשמה ברבעון השני, בו ירדו ההכנסות ממסים ישירים ועקיפים ב-15%. ברבעון השלישי 2020 נצפתה התאוששות בהכנסות ממסים לעומת רבעון מקביל 2019, פרט למע"מ יבוא, מס קניה יבוא על כלי רכב ובלו דלק. חלק מהשיפור נובע מגידול בצריכה מעבר לרגיל כפיצוי לאחר הסגר וההגבלות שהוטלו על המשק בחודשים מרץ-מאי וכתחליף לצריכה בחו"ל. ברבעון האחרון בהשוואה לרבעון המקביל ב-2019, בעקבות הסגר השני וההגבלות לקראת הסגר השלישי בסוף השנה, נצפתה ירידה חדה בבלו דלק ובמיסי יבוא. עם זאת, בסך המסים העקיפים נרשמה עליה מתונה של 0.9% בהשוואה לרבעון 4 2019. ההכנסות ממסים ישירים עלו בשיעור גבוה יחסית של 6.8% לעומת רבעון 4 2019.

בסיכום השנתי, ההכנסות מהמסים העקיפים נפגעו בצורה משמעותית יותר מאשר המסים הישירים (ירידה של 3.9% לעומת 2019), בעיקר כתוצאה מירידה ביבוא של מוצרים רבים ומירידה בצריכת הדלק בתקופות הסגר, שהשפיעו על ההכנסות. הכנסות ממסים ישירים לכאורה, לא נפגעו ונשארו כמעט ללא שינוי לעומת 2019 (עליה מתונה של 0.5%). עם זאת, חשוב לציין כי בהתאם לשיעורי הצמיחה החזויים באגף הכלכלנית הראשית במשרד האוצר בתמ"ג ושאר גורמי המאקרו לשנת 2020, היינו מצפים, ללא המשבר, לגידול, בדומה לחודשיים הראשונים של השנה.

הכנסות 2020 בניטרול חריגים מצטבר ורבעוני

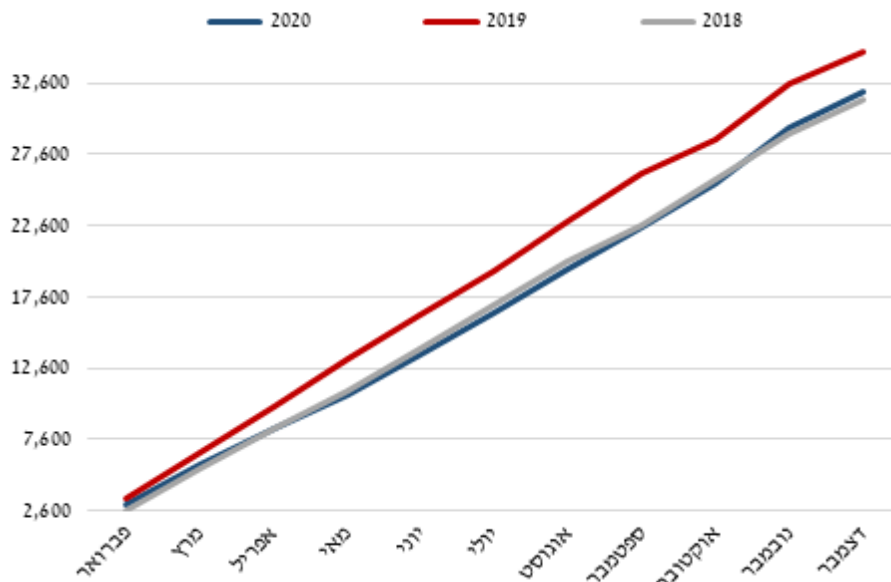
אחוז שינוי ריאלי לעומת 2019					סוג מס	
רבעון 4	רבעון 3	רבעון 2	רבעון 1	שנתי		
3.4	4.2	-2.6	6.4	3	ניכויים משכר	מיסים ישירים
1.9	-0.9	-8.5	11.2	1.3	ניכויים אחרים	
-6.7	-5.5	-7.9	188	25	ניכויים משוק ההון	
2.5	2.2	-2.8	12.1	3.7	סה"כ ניכויים בניכוי ביטולים	
-9.4	9.5	-16.4	8.4	-1	מ"ה עצמאים	
2.9	1	-13.5	-9.6	-4.8	מ"ה חברות	
-0.9	3.5	-14.3	-4.1	-3.7	סה"כ מ"ה בניכוי ביטולים	
6.9	-2.8	-25	19.2	0	מיסוי מקרקעין	
-19.5	0.7	64.9	-2.4	7.4	החזרי מס	
6.8	2.2	-15.2	7.9	0.5	הכנסות ממסים ישירים	
-3	-11.4	-17.7	-9.2	-10.3	מע"מ יבוא	מיסים עקיפים
6.3	1.6	-6.7	4.8	1.7	מע"מ ייצור מקומי	
0.1	-9.3	-7.3	5.1	-2.7	החזרי מע"מ י.מ.	
-9.4	-32.1	-12	-3.1	-14.2	החזרי אוטונומיה י.מ.	
4.6	0.3	-11.8	-1.4	-1.8	מע"מ נטו	
15.9	16.7	7.5	15.2	13.9	מס-קניה סיגריות	
-34.1	-7.3	-34.8	-3.1	-20.3	מס-קניה רכב	
33.2	45.2	-5.8	39.8	27.6	מס-קניה אחר	
-13	8.2	-17	7.6	-3.7	סה"כ מס-קניה יבוא	
-3.4	-6.8	-4.9	-17.4	-8.3	מס-קניה סיגריות	
10.2	10.2	-0.4	-6	3.7	מס-קניה אחר	
1.6	-0.9	-3.4	-13.7	-4.1	סה"כ מס-קניה יצור מקומי	
-1.2	0.8	-18.3	-11.3	-7.5	מכס	
-10	-6.4	-26.1	-2.1	-11.1	בלו דלק	
-0.3	-6.1	-14.7	2.2	-4.4	החזרי סולר	
0.9	-0.7	-15.3	-1.4	-3.9	הכנסות ממסים עקיפים	
4.1	0.8	-15.2	3.6	-1.5	סך ההכנסות רשות המסים	
-7.7	5.5	-25.3	-1	-7.2	אגרות	
3.9	0.9	-15.5	3.5	-1.6	סה"כ כולל אגרות	

3.3. מסים ישירים

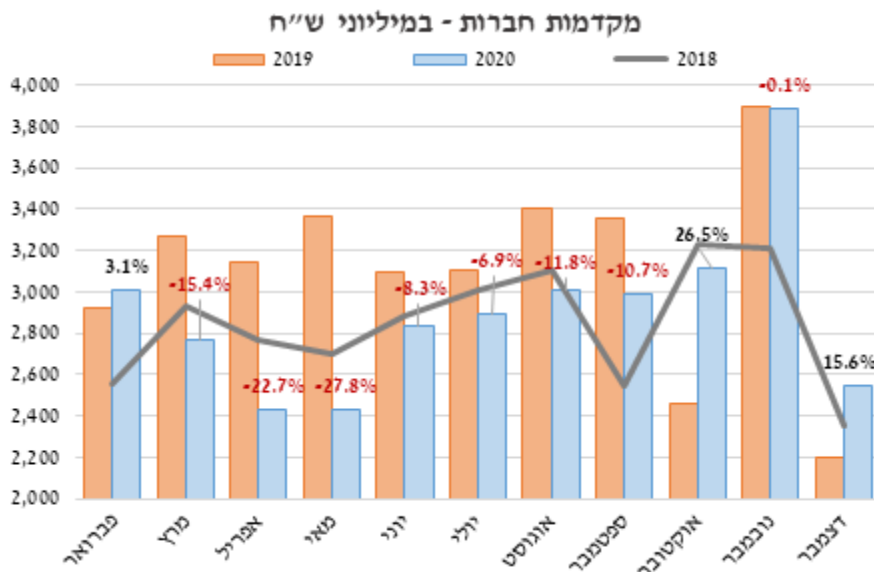
• מקדמות מס הכנסה¹ חברות

מנתוני מקדמות מצטברים, שמוצגים בגרף להלן, ניתן לראות כי כבר בחודש מרץ 2020, עם פרוץ המשבר, צנחו המקדמות לרמה של שנת 2018 ובחודשים אפריל – אוגוסט אף מעבר לכך. הירידה הגיעה לשיאה בחודש מאי, ירידה של 27.8%, בעקבות הירידה במחזורים וכפי הנראה, בעקבות הצפי של העסקים לירידה ברווחיות בשנת 2020. החל מחודש נובמבר מסתמנת מגמת שיפור, והפער לעומת 2019 הולך ומצטמצם. בדצמבר 2020 נרשמה עליה מרשימה של 15.6% לעומת דצמבר 2019, אשר מצביעה על אופטימיות מסוימת ומשקפת גידול במחזורים וצפי לגידול ברווחים של חברות. יצוין כי השיפור בהכנסות בא במקביל לירידה במספר המשלמים, כפי שיוצג בהמשך. הסבר אפשרי לתופעה זו הוא שמצבם הכלכלי של העסקים החלשים (ששילמו סכומי מס נמוכים) הלך והדרדר לאורך השנה בעקבות ההגבלות החוזרות עד כדי הפסקת תשלומי מסים (בשל הפסדים או סגירה) ובמקביל - העסקים החזקים צמחו עוד יותר והגדילו את תשלומי המסים שלהם. מגמה דומה ניתן לראות גם בניכויים בהמשך הסקירה.

מקדמות מצטבר חברות, במיליוני ש"ח

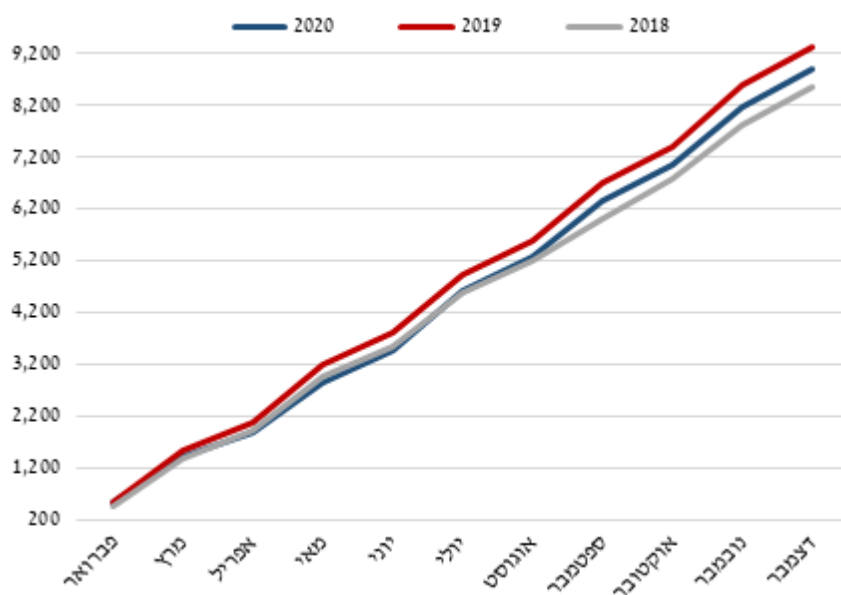
¹ חברות ועצמאים נדרשים לשלם מקדמות על חשבון המס במהלך השנה, בגין הכנסותיהם השוטפות. במרבית המקרים, המקדמה נקבעת בהתאם למחזור בתקופת הדיווח ולשיעור המס מהמחזור בשנים קודמות. במועד הגשת הדוח השנתי מחושבת יתרת המס לתשלום. ככל שהמקדמות ששולמו עולות על המס לתשלום נוצר החזר מס.

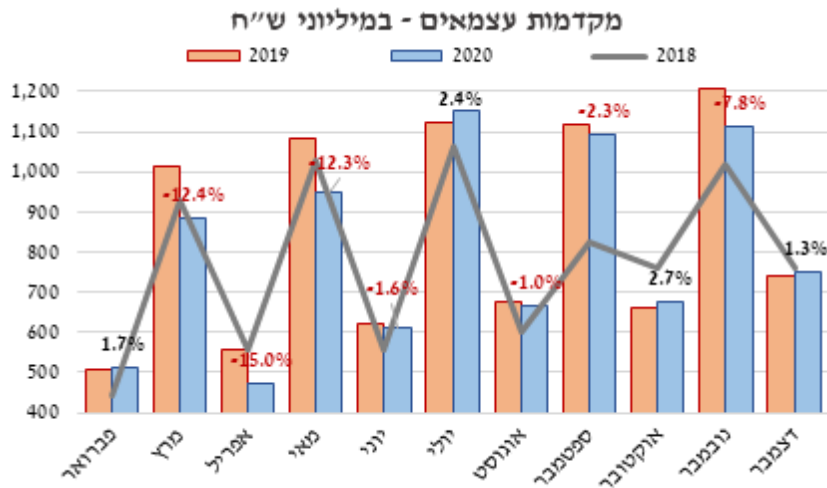

מקדמות מס הכנסה עצמאים (לרבות בעלי חברות)

מגמה דומה נצפית במקדמות של עצמאים, אך ההתאוששות שלהן מהירה יותר. מתחילת המשבר במרץ עד יוני ירדו המקדמות מתחת לרמה של שנת 2018 ומאוגוסט חוצים הנתונים המצטברים את 2018 ומתייצבים באמצע בין 2018 ל-2019. בדצמבר 2020 עולות ההכנסות ממקדמות על הכנסות ב-2019 ב-1.3%. יצוין כי נתוני המקדמות כוללים את התשלומים בגין רווחי הון.

מקדמות מצטבר עצמאים, במיליוני ש"ח

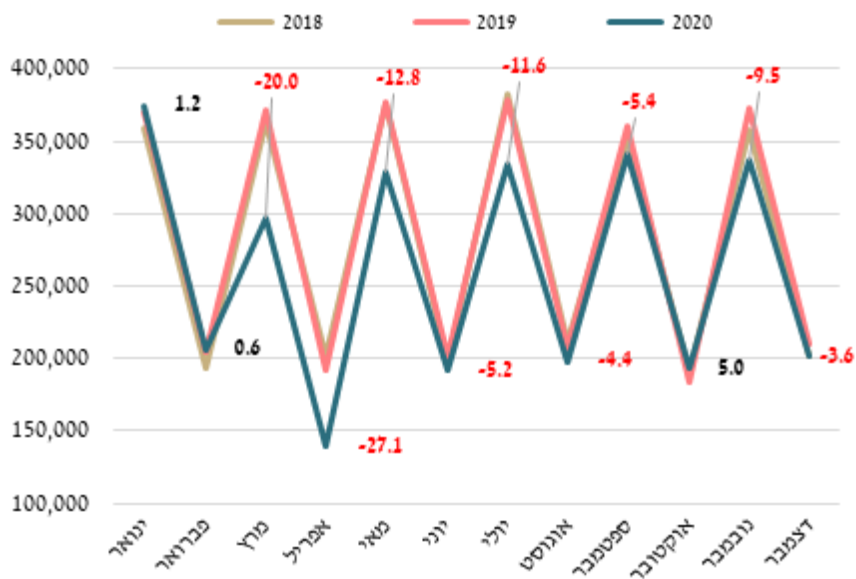
• מספר משלמים מס הכנסה

בכמות המשלמים במס הכנסה (שמשקף את כמות העסקים ששילמו מסים²) ניתן לראות כי הפגיעה הגבוהה ביותר בשיעור של 27.1% הייתה בחודש אפריל 2020 והצטמצמה בחודש מאי ל-12.8%. הנישומים נדרשים לשלם תשלומי מסים אחת לחודש או חודשיים בהתאם לגודל העסק, (מכך נובעת הצורה של העקומה בה מוצגים החודשים האי זוגיים של תשלומי כלל העסקים והחודשים הזוגיים הנמוכים, כאשר רק העסקים הגדולים משלמים).

אפשר לראות כי הירידה בכמות המשלמים נמוכה משמעותית באופן עקבי בחודשים שרק העסקים הגדולים משלמים, פרט לחודש אפריל. הירידה בחודשים הזוגיים הינה בטווח של 4%-5% ובחודשים האי זוגיים 10%-12%. נתון זה מצביע על כך ששיעור העסקים הקטנים שהכנסותיהם נפגעו או שנסגרו (ולכן הפסיקו לשלם מסים), גבוה משיעור זה בקרב העסקים הגדולים יותר.

² מספר המשלמים משקף את כמות העסקים ששילמו מסים בחודש מסוים בהשוואה לחודש מקביל. ירידה במספר המשלמים משמעותה שחלק מהעסקים הפכו להפסדיים או נסגרו בתקופה הנסקרת.

מספר משלמים בשנים 2018-2020 ושיעור השינוי ב- 2020 לעומת 2019

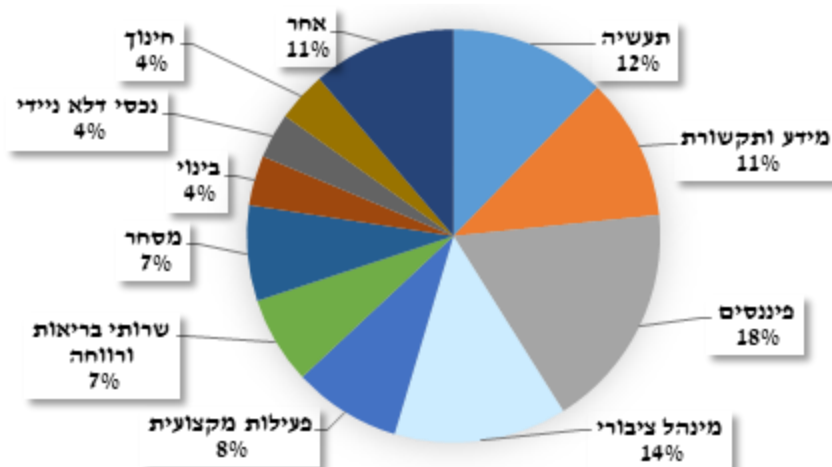

(* בחודשים ספטמבר-אוקטובר 2019 נדחו תשלומי המסים עקב חגי תשרי.)

• ניתוח נתוני הניכויים

מניתוח נתוני הגביה מניכויים³, עולה כי הענף בעל המשקל הרב ביותר הינו ענף הפיננסים. כ- 54% מהגביה נובעים מ- 4 ענפים: ענף הפיננסים (18%), המנהל הציבורי (14%), תעשייה (12%), מידע ותקשורת (11%).

התפלגות הגביה לפי ענפים

³ הגבייה מניכויים כוללת ניכויים משכר, ניכויים מדיבידנד, ניכויים משוק ההון, ועוד.

ניתוח הנתונים שמוצגים בטבלה שלהלן מעיד כי ענף הפיננסים מראה עליה של 6.3% בחישוב שנתי, אולם העלייה נובעת מגידול חד של 42.3% ברבעון הראשון, וביתר הרבעונים נרשמה ירידה בשיעור של 0.6%-7.7%.

בענף המידע והתקשורת נרשמה עלייה בגביה לאורך השנה. עלייה זו מוסברת הן במימוש אופציות עובדים והן ברמת השכר המקובלת בענף. כמו כן, גם המעבר לעבודה מרחוק ללא הקטנת מצבת כח אדם.

בענף התעשייה נרשמה ירידה ברבעון השני אשר תוקנה ברבעון השלישי. במצטבר עלתה הגביה ב- 3.3%. יצוין כי ענף התעשייה כולל חברות מוטות טכנולוגיה עילית. בין הענפים שנפגעו קשה בולטים ענף שרותי התיירות וענף אומנות, בידור ופנאי. בענפים אלו הופסקה מרבית הפעילות כתוצאה מההגבלות שהוטלו. שרותי האירוח נפגעו כבר ברבעון הראשון, כתוצאה מההגבלות שהוטלו על הכניסה לישראל מכל אזור בו היתה התפרצות של הנגיף.

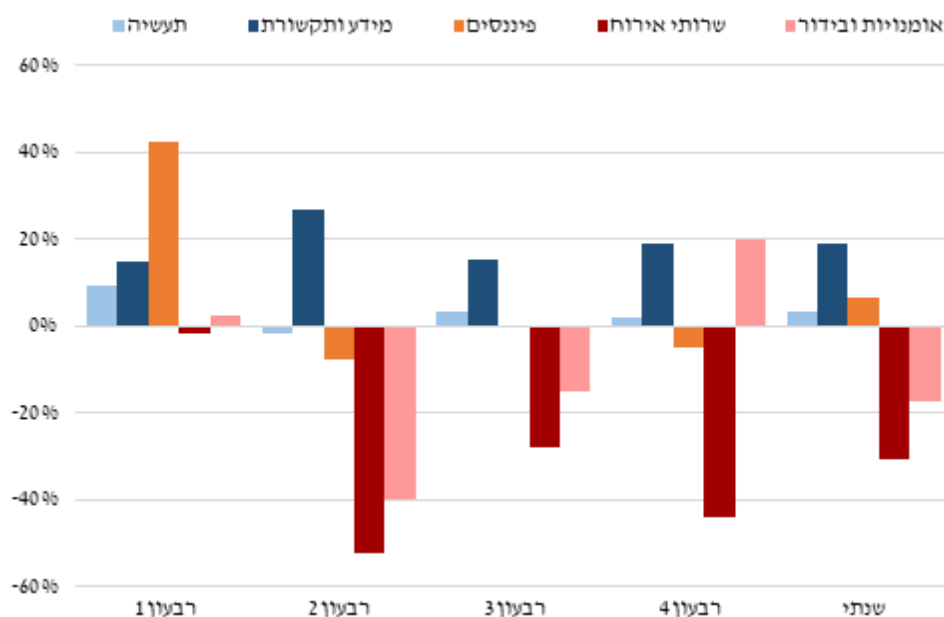
ניתן לראות את מידת הפגיעה בתרשים ובלוח המצורפים.

שיעורי השינוי בניכויים בענפים נבחרים, כל רבעון 2020 לעומת רבעון מקביל 2019

משקל הענף	סגר ראשון מרץ-מאי	שנתי	רבעון 4	רבעון 3	רבעון 2	רבעון 1	
12.2%	2.9%	3.3%	1.8%	3.4%	-1.9%	9.4%	תעשייה
11.1%	13.7%	18.8%	18.7%	15.1%	26.6%	14.6%	מידע ותקשורת
17.7%	6.8%	6.3%	-5.1%	-0.6%	-7.7%	42.3%	פיננסים
8.4%	2.5%	11.2%	15.2%	13.3%	0.8%	14.5%	פעילות מקצועית
7.5%	-11.6%	-5.7%	0.1%	-5.9%	-12.6%	-4.1%	מסחר
1.0%	-43.6%	-30.9%	-44.2%	-27.9%	-52.3%	-1.6%	שרותי אירוח
1.0%	-25.1%	-17.5%	-19.6%	-15.2%	-40.0%	2.5%	אומניות בידור ופנאי

התפתחות הגביה בניכויים לפי רבעונים בענפים נבחרים, כל רבעון 2020 לעומת רבעון מקביל

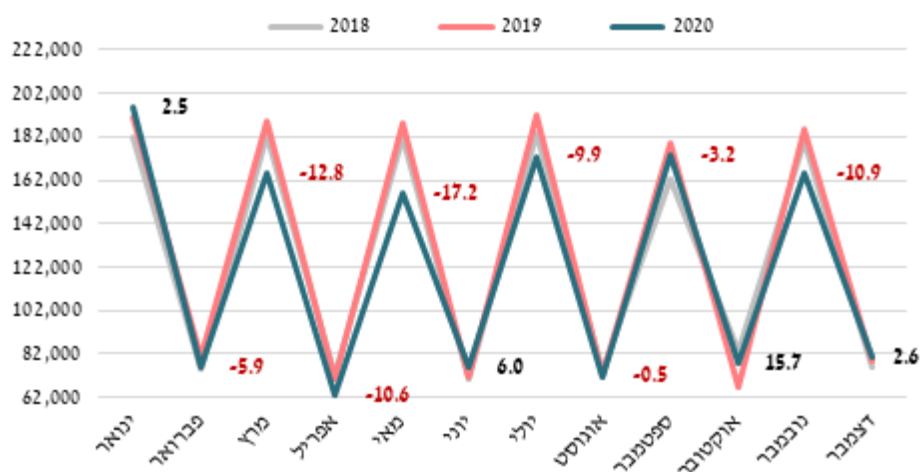
2019

• מספר משלמים ניכויים

בדומה למס הכנסה, גם בניכויים ניתן לראות את החודשים האי-זוגיים הגבוהים והזוגיים הנמוכים.⁴ יצוין כי הפגיעה משמעותית יותר בחודשים הזוגיים של כלל המשלמים. בתשלומים של העסקים הגדולים רואים התאוששות כבר בחודש יוני (6%) ובחודש דצמבר נצפית עלייה של 2.6% לעומת דצמבר 2019.

מספר משלמים ושיעור השינוי ב- 2020 לעומת 2019

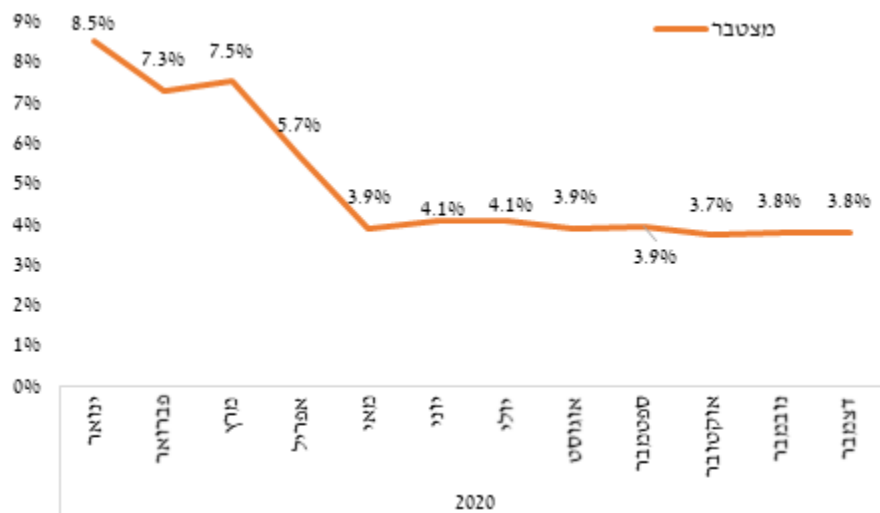

⁴ בניכויים המעסיק משלם את המס עבור המועסקים שלו. ירידה בכמות משלמי ניכויים מצביעה על הירידה בכמות המועסקים במשק, כתוצאה מהעלייה בכמות המובטלים או הנמצאים בחליית.

- **ניכויים משכר**

ברבעון הראשון של השנה נרשמה עלייה שהגיעה ל- 7.5% במצטבר. בחודשים אפריל – מאי ירדו ההכנסות מניכויי שכר בעקבות הסגר הראשון, כך שהגידול המצטבר מתחילת השנה עד חודש מאי ירד ל- 3.9%. ביוני נרשמה העלייה הגבוהה ביותר של 8.4% ובמצטבר, עד סוף השנה, נרשמה עליה של כ- 4%. העלייה בניכויים משכר, בתקופת המשבר שאופיינה בצמצום משמעותי במספר המועסקים בענפים רבים, משקפת את העובדה שמרבית העובדים שפוטרו או הוצאו לחל"ת, היו עובדים ברמות שכר נמוכות, שלא הגיעו לסף המס כלל או שנמצאו במדרגות המס הנמוכות⁵. סביר להניח, שלולא המשבר, שיעור הגידול בגביית מניכויים בשכר היה גבוה יותר, בדומה לגידול שהיה בחודשים ינואר ופברואר 2020. יודגש כי נתוני השכר כוללים את מימוש האופציות בידי עובדים.

אחוזי השינוי מצטברים – 2020 לעומת 2019

3.4 ניתוח מע"מ ייצור מקומי

- **הכנסות ממע"מ ייצור מקומי לפי ענפים בשנים 2019-2020**

בניתוח ההכנסות ממע"מ לפי ענפים ניתן לראות כי בחלק ניכר מענפי המשק נרשמה עלייה בסיכום השנתי ל- 2020 לעומת 2019. הענפים בהם נרשמה עלייה: ענף המסחר

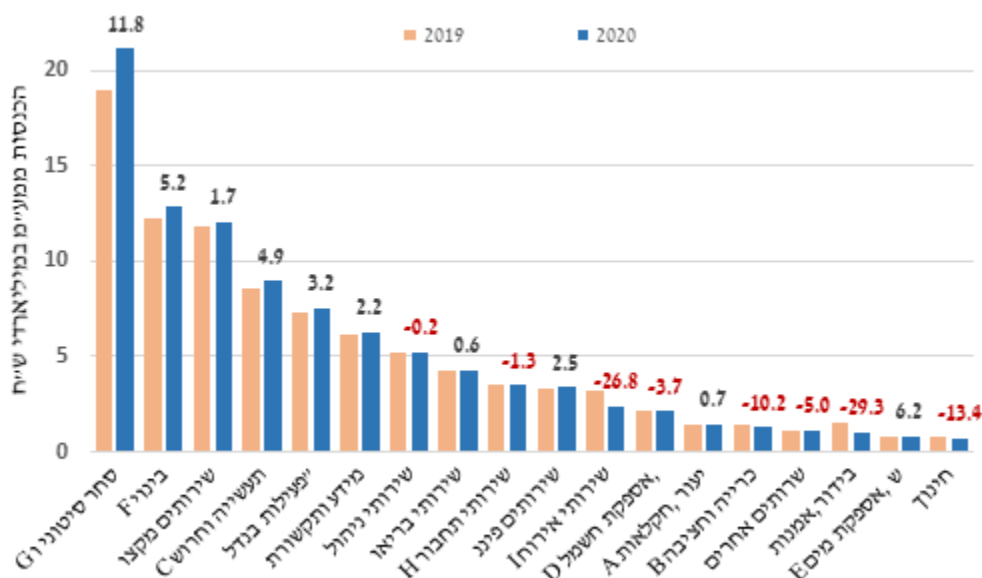
⁵ ראה עבודה " ניתוח מאפייני דורשי עבודה בתקופת הקורונה – מאי 2020" שפורסמה ע"י אגף הכלכלנית הראשית במשרד האוצר, בקישור הבא:

https://www.gov.il/BlobFolder/dynamiccollectorresultitem/periodic-review-07072020/he/weekly_economic_review_periodic-review-07072020.pdf

עלה ב- 11.8%, הבינוי עלה ב- 5.2%, ענף השירותים המקצועיים עלה ב- 1.7% (כגון שירותי רו"ח, עו"ד וכדומה), נרשמה עלייה גם בענף התעשייה, ענף הנדל"ן ועוד ענפים נוספים. עם זאת, כידוע, ישנם ענפים שנפגעו קשות לאורך כל תקופת המשבר, כגון, שירותי אירוח, שכוללים אולמות אירועים (-26.8%) ובתי מלון, בידור ואומנות (-29.3%).

הכנסות ממע"מ ייצור מקומי לפי ענפים בשנים 2019–2020

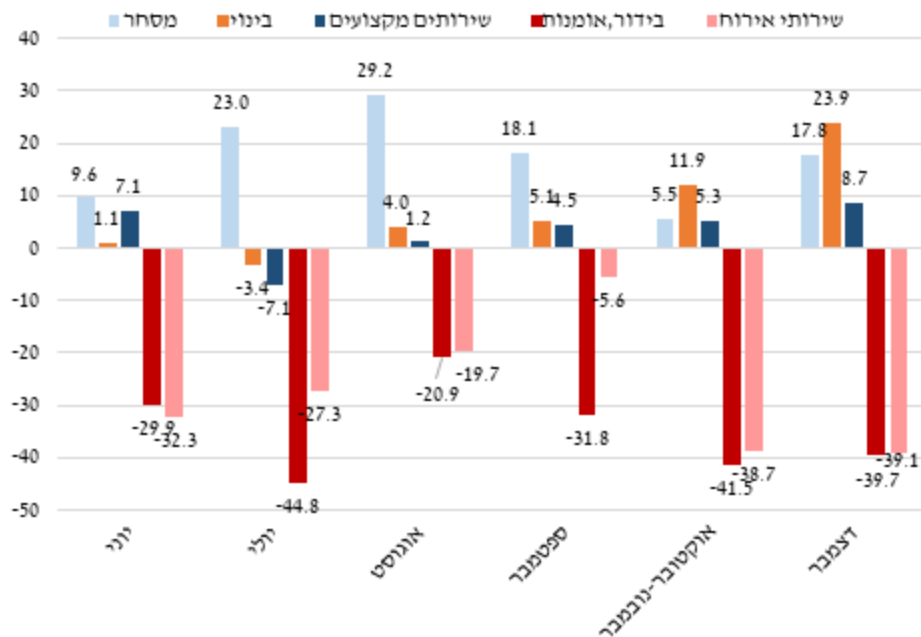
ושיעור השינוי ב- 2020 לעומת 2019

• **שיעורי השינוי בהכנסות ממע"מ בענפים נבחרים בשנת 2020 לעומת 2019**

בגרף להלן מוצגים 5 ענפים שבשלושה מהם כמעט ולא נצפית פגיעה לאורך התקופה יוני – דצמבר 2020 בהשוואה לתקופה מקבילה 2019 ושני ענפים שנפגעו קשה בתקופה זו. בענף המסחר נצפה גידול מרשים של 10% – 30% בתקופה הנסקרת. הכנסות ממע"מ בענף הבינוי וענף השירותים המקצועיים גם נמצאות רוב התקופה בעלייה שמגיעה לשיעור של 23.9% ו- 8.7% בהתאמה בדצמבר 2020. ענף האירוח וענף הבידור והאומנות, כפי שהוזכר קודם, נפגעו בצורה משמעותית והירידה בהכנסות ממע"מ בענפים אלה מגיעה לכ- 40% בחודשים אוקטובר-דצמבר 2020 לעומת אוקטובר-דצמבר 2019.

שיעורי השינוי בהכנסות ממע"מ בענפים נבחרים כל חודש לעומת חודש מקביל אשתקד

• מספר משלמים במע"מ ייצור מקומי בשנים 2018-2020

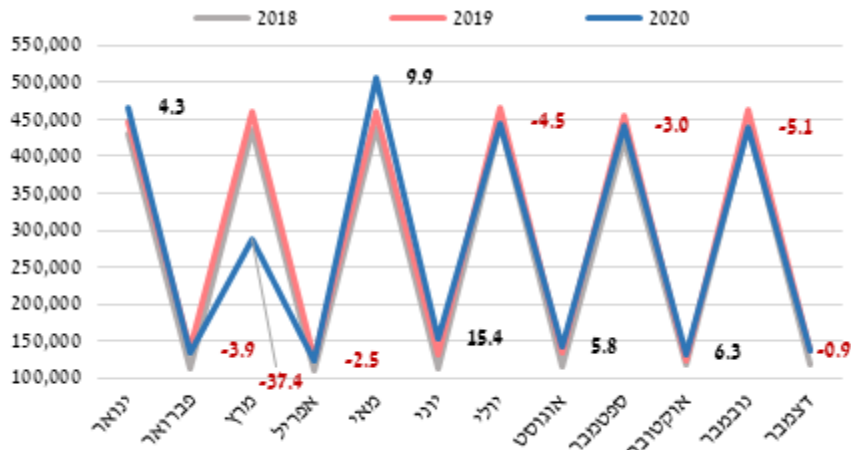
בדומה למס הכנסה, הירידה במספר משלמי מע"מ החלה כבר בחודש מרץ, ובאפריל 2020 הייתה ירידה של 37.4% במספר העוסקים המשלמים לעומת אפריל 2019. משמעות הירידה היא שחלק מהנישומים הגישו דוח אפס משום שלא הייתה להם פעילות בתקופה הנסקרת. יודגש כי חלק מתשלומי חודש מרץ נדחו לחודש מאי כחלק מההקלות שנתנה רשות המסים לעסקים, ולפיכך חלק מהעוסקים שילמו במאי פעמיים: התשלום הרגיל בגין חודש אפריל ותשלום נוסף בגין חודשים ינואר – פברואר. החל מחודש יוני נצפית התאוששות בגביית מע"מ מהעסקים הגדולים שמשלמים כל חודש (בחודשים הזוגיים) וירידה מתונה יחסית של 3%-5% בחודשים האי-זוגיים שבהם משלמים כלל העוסקים. ממצא זה עקבי עם ממצאי ניתוח מחזורי מע"מ על סמך דיווחי העוסקים⁶ ומשמעותו שהעסקים הגדולים במרבית הענפים נפגעו פחות או אף הגיעו לצמיחה בשנת 2020 ועיקר הפגיעה התרחשה בעסקים הקטנים.

⁶ ראה סקירות מע"מ:

<https://www.gov.il/he/departments/publications/reports/analysis-of-vat-data>

. בימים הקרובים יפורסם ניתוח לכל שנת 2020.

כמות משלמים במע"מ ייצור מקומי בשנים 2018-2020

3.5 ניתוח נתוני יבוא

• יבוא מצטבר של כלי רכב נוסעים

בסיכום שנת 2020 ירדה כמות יבוא כלי רכב נוסעים ב-17.4%. בחודשים ינואר-פברואר הייתה ירידה של 26%-29% בכמות יבוא כלי רכב נוסעים המוסברת ע"י הקדמת יבוא כלי רכב היברידיים בדצמבר 2019, ע"ח שנת 2020 טרם צמצום ההטבה במס הקניה החל מה-2.1.2020. הירידה התעצמה בתחילת המשבר והגיעה לשיעור של 80% באפריל. חלק מהירידה בחודש אפריל נובע מהנחיה שהתקבלה בחודש מרץ לפינוי מחסני הרישוי בנמלים, לטובת קליטת סחורות חיוניות במצב חירום. החל מחודש יוני נמצא יבוא כלי הרכב בעלייה ביחס לחודשים המקבילים ב-2019, אך העלייה לא פיצתה על הירידות החדות במחצית הראשונה של 2020. עלייה זו הושפעה, בין היתר, מהירידה החדה בשערי המטבע בעקבות המשבר (הין והדולר).

יצוין, כי בעקבות המשבר נוצר מחסור כלל עולמי של חלקים לרכב (חלקים אלקטרוניים, צמיגים), ויצרני הרכב הגדולים לא הצליחו לעמוד בביקוש של היבואנים, ולספק יותר כלי רכב. ייתכן שאלמלא מחסור זה, יבוא כלי הרכב היה גבוה יותר.

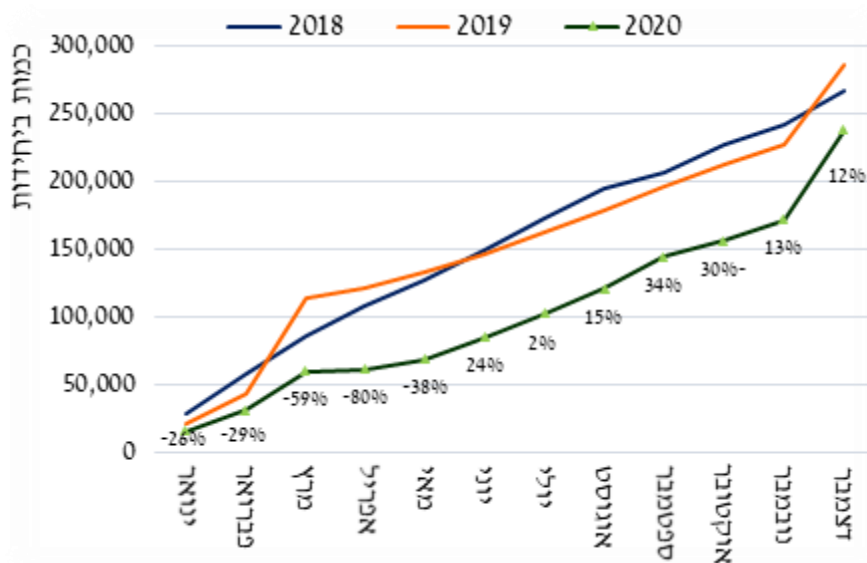
בדצמבר 2020 הסתכם יבוא כלי רכב נוסעים ב-65,813 כלי רכב, לעומת 58,640 כלי רכב בתקופה מקבילה אשתקד. גידול של 12.2% נובע מהקדמת יבוא כלי רכב

היברידיים כהערכות היבואנים לעדכון מיסוי ירוק ועדכון מס הקניה על רכב היברידי שנכנס לתוקף ב- 1.1.2021.

יצוין, כי יבוא כלי רכב מהווה חלק ניכר מהכנסות מס קניה ביבוא. בנטרול הקדמות כלי רכב, מס הקניה על יבוא רכב ירד בשנת 2020 בשיעור של כ- 20% לעומת שנת 2019.

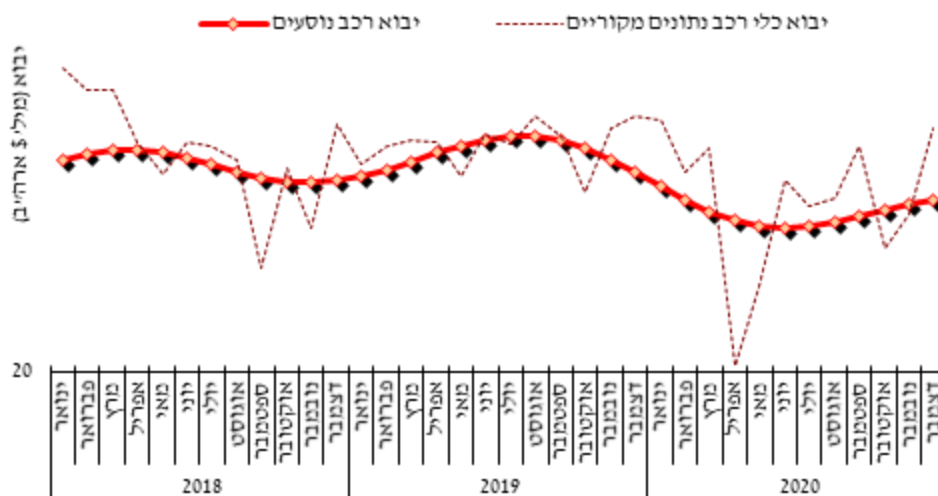
יבוא מצטבר של כלי רכב נוסעים

ואחוזי שינוי חודשיים 2020 לעומת חודש מקביל 2019

נתוני המגמה מצביעים על עלייה ביבוא כלי רכב נוסעים במחצית השנייה של שנת 2020.

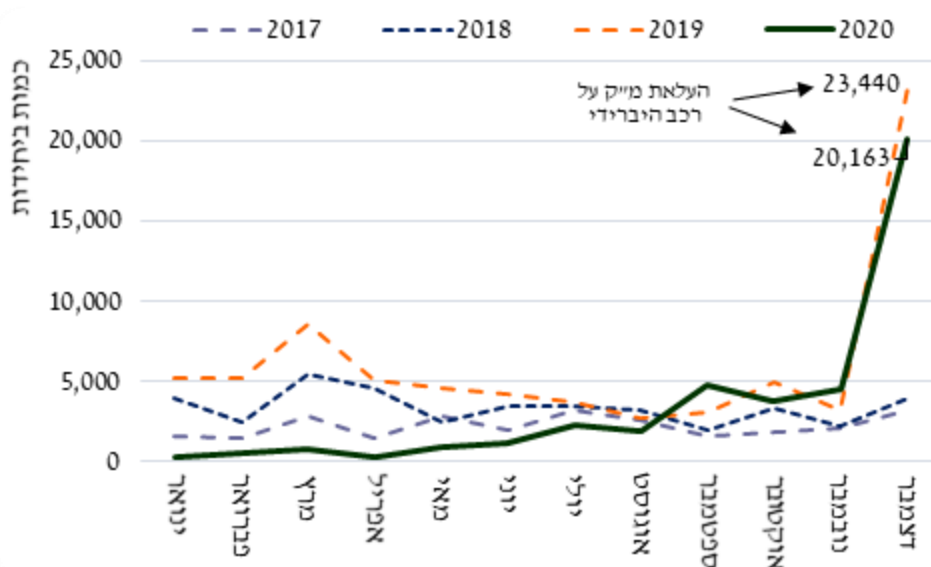
נתוני מגמה ביבוא רכב נוסעים

• **יבוא כלי רכב היברידי ופלאג-אין**

נתוני יבוא של כלי רכב היברידיים מעידים על גידול מואץ בנתח שוק שלהם לאורך שנים 2017-2019 וצניחה ביבוא מתחילת שנת 2020 לרמה נמוכה מהיבוא בשנת 2017 המוסברת, כאמור, ע"י הקדמת יבוא כלי רכב אלה בדצמבר 2019 ערב עדכון שיעור המס ובהמשך השנה ע"י המשבר.

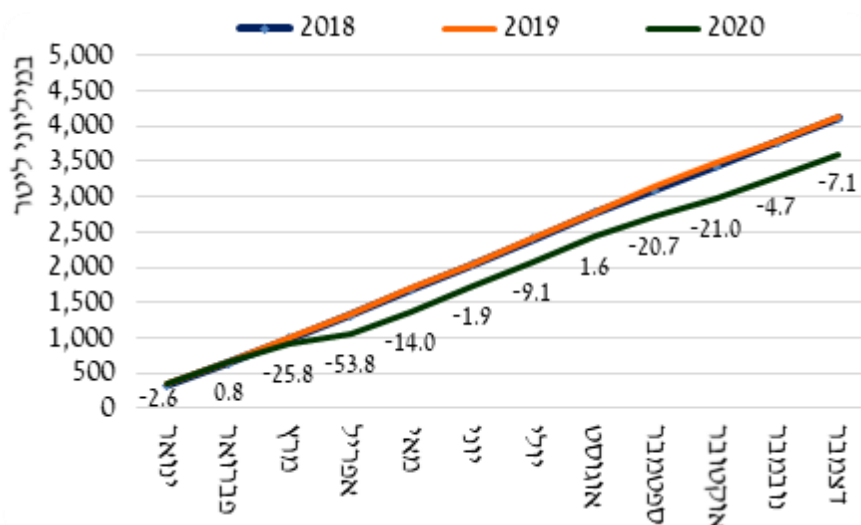
כמויות יבוא כלי רכב היברידי ופלאג-אין

• **שיווק כמויות הבנזין**

ב-2020 צנח שיווק הבנזין למשק הישראלי בכ-13% ביחס לשנת 2019, כתוצאה מהסגרים, צמצום הפעילות של המשק והאפשרות לעבודה מהבית. לאורך כל המשבר קיימת ירידה בניידות, אך הפגיעה המשמעותית, כאמור, ניכרת בתקופת הסגרים, בסוף מרץ תחילת אפריל (53.8%), ומתונה יותר בסגר השני באוקטובר (21.0%). הירידה בצריכה הבנזין לרכב באה על ידי ביטוי בירידה משמעותית בהכנסות מבלו דלק.

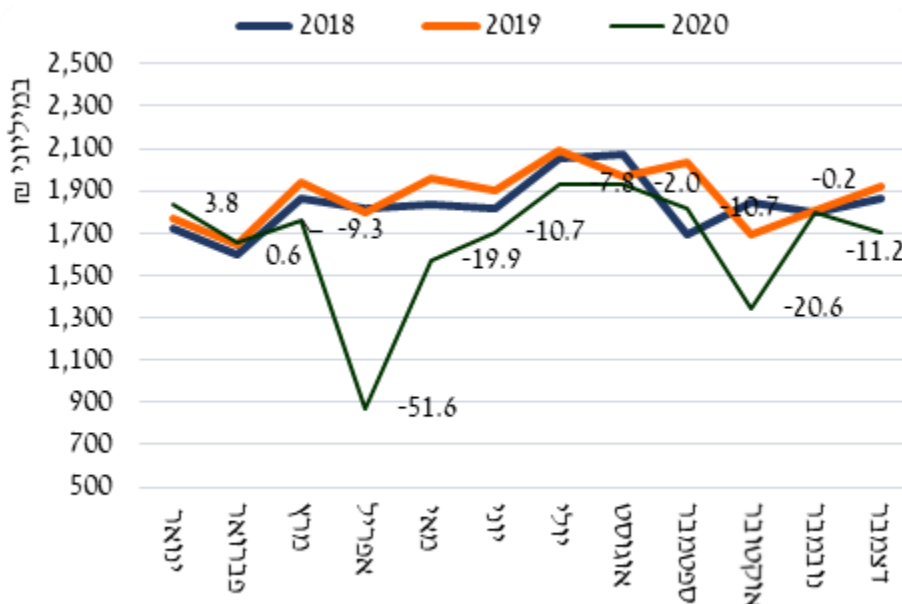
נתוני כמויות שיווק בנזין ושיעורי השינוי בכמויות בשנת 2020 לעומת 2019

• הכנסות מבלו דלק⁷

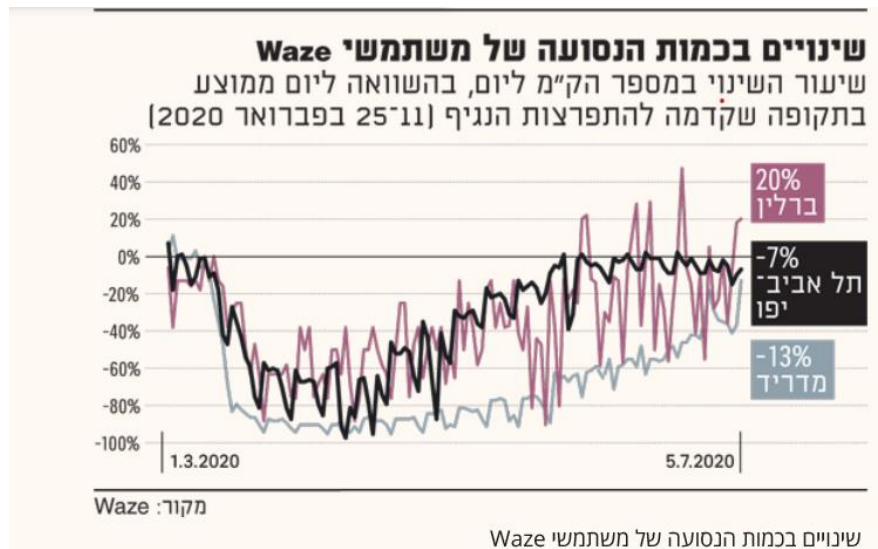
הכנסות מבלו הסתכמו בשנת 2020 ב- 16.5 מיליארד ש"ח לעומת 19.0 מיליארד ש"ח בתקופה מקבילה אשתקד. ירידה של 12% הנובעת בעיקר מהגבלות התנועה וצמצום הפעילות של המשק. הפגיעה הכי משמעותית, כצפוי, בתקופת הסגרים, 51.6% באפריל כאשר הגביה של בלו משקפת את צריכת הדלק בסוף מרץ – תחילת אפריל, התקופה עם ניידות מצומצמת ביותר לאורך כל המשבר. ניתן לראות זאת גם בנתוני נסועה של וויז בגרף מטה. הירידה השנייה משמעותית אך פחות מאשר באפריל, באוקטובר הגיעה ל- 20.6% ובדומה להכנסות של אפריל, מדובר בגביית בלו בגין צריכת דלק בסוף ספטמבר – תחילת אוקטובר, תקופת הסגר השני. נתונים אלה עקביים עם נתוני ניידות של חברת Google⁸. יצוין כי בתשלומי בלו ישנה תקופת אשראי של 10 ימים.

הכנסות מבלו דלק ושיעורי השינוי בשנת 2020 לעומת 2019

⁷ בלו הוא סוג של מס קניה המוטל על דלק בסכום קצוב לליטר או לק"ג (3.06 ש"ח/ליטר על בנזין ו- 2.93 ש"ח/ליטר על סולר). לאור זאת, ירידה בצריכת הסולר והבנזין במשק בתקופות הסגר, בין היתר עקב הטלת הגבלות על התנועה וירידה בשימוש בכלי רכב, גורמת להפחתה ישירה בהיקף הכנסות הבלו של רשות המסים.

⁸ <https://www.google.com/covid19/mobility>

מקור: נתוני וויז שפורסמו ב"גלובס": " הגרף היומי: הקורונה והפקקים - מה עושה הגל השני למצב בכבישים? ", 09.07.2020

• יבוא סיגריות

בשנת 2020 נרשמה עלייה ביבוא סיגריות בשיעור של 15.4%. בהכנסות ממס קניה על יבוא סיגריות נרשמה עלייה בשיעור דומה של 13.2%. חלק מהעלייה ביבוא נובע כתחליף לרכישות בחו"ל ובדיוטי פרי. סיבה נוספת לעלייה ביבוא, ככל הנראה, גידול בצריכת סיגריות בתקופת המשבר. השערה זו נתמכת בתוצאות הסקר שנערך ע"י ד"ר יעל בר-זאב בשיתוף פרופ' יהודה ניומרק - שניהם מבית הספר לבריאות הציבור באוניברסיטה העברית⁹. מהסקר עולה כי יחד עם 7% נגמלים מעישון בזמן הגבלות התנועה והסגר, 44% מהמעשנים שלא נגמלו בתקופה זו עישנו יותר סיגריות ביום ביחס לתקופה לפני ההגבלות.

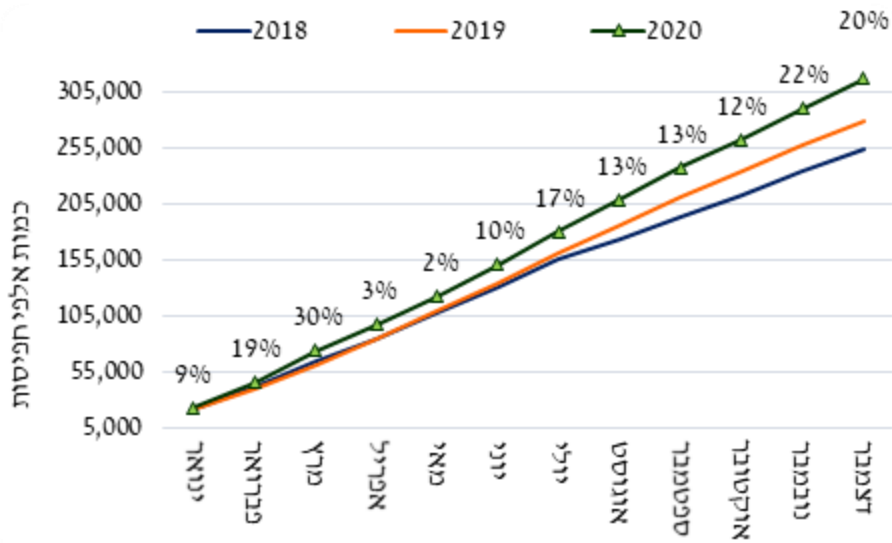
בחלוקת השנה לפי תקופות, בתחילת המשבר במרץ עלה יבוא הסיגריות ב-30%, לאחר מכן העלייה התמתנה ונעה בטווח שבין 10%-22% בתקופה יוני – דצמבר 2020 לעומת חודשים מקבילים ב-2019.

⁹ פרסום ממצאי הסקר מופיע בקישור הבא:

<https://new.huji.ac.il/news/%D7%AA%D7%A7%D7%95%D7%A4%D7%94-%D7%9E%D7%A2%D7%A6%D7%91%D7%A0%D7%AA-%D7%9B%D7%9E%D7%97%D7%A6%D7%99%D7%AA-%D7%9E%D7%94%D7%9E%D7%A2%D7%A9%D7%A0%D7%99%D7%9D-%D7%94%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C%D7%99%D7%9D-%D7%94%D7%92%D7%93%D7%99%D7%9C%D7%95-%D7%90%D7%AA-%D7%9B%D7%9E%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%A1%D7%99%D7%92%D7%A8%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%99%D7%95%D7%9E%D7%99%D7%AA-%D7%91%D7%9E%D7%94%D7%9C%D7%9A-%D7%9E%D7%A9%D7%91%D7%A8-0>

כמות יבוא סיגריות מצטברת בשנים 2018-2020 ושיעור השינוי החודשי בשנת

2020 לעומת התקופה המקבילה ב- 2019

• סה"כ יבוא ללא יהלומים

סה"כ ערך היבוא בשנת 2020 הסתכם ב – 66.3 מיליארדי \$, ירידה של 7.8% לעומת 2019 עקב המשבר שנובעת בעיקרה מירידה ביבוא מוצרי דלק, כלי רכב וחלקיהם, כמפורט לעיל, ביגוד והלבשה ומנגד עלייה ביבוא אישי חבילות (מקוון), עלייה בתרופות ומוצרים פרמצבטיים. עם זאת, הירידה בתמ"ג, כפי שפרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, היא בשיעור מתון יותר של 2.4%. נתוני המגמה בשנת 2020 מצביעים על עלייה מתונה בערך היבוא במחצית השנייה של השנה.

נתוני מגמה בסה"כ ערך יבוא ללא יהלומים

4. סיכום

לסיכום, נציין כי כתוצאה מהמשבר הפגיעה הקשה ביותר בהכנסות מכל מערכי המס נצפתה בסוף הרבעון הראשון ובמהלך הרבעון השני של שנת 2020 לעומת 2019 ולעומת היעד המקורי לשנת 2020. ברבעון השלישי נרשמה התאוששות בהכנסות ממסים בהשוואה לרבעון מקביל 2019, פרט למע"מ יבוא, מס קניה יבוא על כלי רכב ובלו דלק. ברבעון האחרון בהשוואה לרבעון מקביל 2019, בעקבות הסגר השני וההגבלות לקראת הסגר השלישי בסוף השנה, נצפתה ירידה חדה בבלו דלק ובמיסי יבוא. עם זאת, בסך המסים העקיפים נרשמה עליה בהשוואה לרבעון 4 2019. כך גם בהכנסות ממסים ישירים.

בסיכום השנתי, בהשוואה מול יעד הכנסות מקורי לשנת 2020, נפגעו הכנסות ממסים הישירים וממסים העקיפים במידה דומה.

יש לציין כי הצפי לפגיעה בתחילת המשבר היה אף גבוה יותר. הצעדים שנקטה המדינה, ודרך הפעולה של רשות המסים, בצד הסתגלות העסקים והמשק למציאות החדשה, הביאו לכך שבמחצית השנייה של השנה, הפגיעה בהכנסות ממסים הייתה נמוכה במידה ניכרת ביחס למחצית הראשונה.